

**ПрАТ «ВНЗ «МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ
ПЕРСОНАЛОМ»**

Придунайська філія

***СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
(ВИБІРКОВОЇ)
«ДЕТІНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА»***

Спеціальність **D3 Менеджмент**

Освітній рівень: **перший (бакалаврський) рівень**

Освітня програма: **Менеджмент**

Загальна інформація про навчальну дисципліну

Назва навчальної дисципліни	Детінізація діяльності підприємства
Шифр та назва спеціальності	D3 «Менеджмент»
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Статус дисципліни	вибіркова
Кількість кредитів і годин	3 кредити / 90 год. Лекції: 20 Семінарські заняття: 14 Самостійна робота студентів: 56
Терміни вивчення дисципліни	7 семестр
Мова викладання	українська
Вид підсумкового контролю	залік
Сторінка дисципліни на сайті	https://drive.google.com/file/d/1R5TMn2O87ULajqNLkCm-j9IlJdCSXNIV/view?usp=sharing

Загальна інформація про викладача. Контактна інформація.

Акулюшина Марина Олександрівна	
Науковий ступінь	кандидат економічних наук
Вчене звання	доцент
Посада	доцент
Дисципліни, які викладає НПП	Бізнес-планування та створення стартапів; Бізнес-аналітика
Напрями наукових досліджень	Теоретико-методологічні засади бізнес-планування, діагностики та забезпечення стійкості підприємницьких структур в умовах ризиків
Посилання на реєстри ідентифікаторів для науковців	Гугл Академія https://scholar.google.com/citations?user=ZWenFVIAAAAJ&hl=uk&oi=sra https://scholar.google.com.ua/citations?user=wVsOmcgAAAAJ&hl=ru ORCID: https://orcid.org/0000-0003-0230-4019 Web of Science ResearcherID: DKEH-9344-2024
Контактна інформація викладача:	
E-mail:	menedzmentuk@gmail.com
Контактний тел.	+380677445957
Портфоліо викладача на сайті кафедри / Інституту / Академії	https://izmail.maup.com.ua/assets/files/akulyushina-portfolio.pdf

Анотація курсу. Вибірковий освітній компонент «Детінізація діяльності підприємства» присвячений вивченню механізмів легалізації бізнес-процесів та забезпеченню економічної безпеки суб'єктів господарювання. Курс розкриває

сутність тіньової економіки, причини її виникнення на мікрорівні та наслідки для бізнесу і держави. Здобувачі освіти ознайомляться з методами виявлення тіньових схем, інструментами фінансового моніторингу та комплаєнс-контролю. Особлива увага приділяється формуванню навичок оцінки ризиків, пов'язаних з нелегальною діяльністю, та розробці стратегій переходу бізнесу в правове поле для підвищення його інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності.

Предметом вивчення освітнього компонента «Детінізація діяльності підприємства» є сукупність теоретико-методологічних засад, економічних відносин та прикладних інструментів, спрямованих на виявлення, оцінку і мінімізацію тіньових процесів у господарській діяльності, а також механізми забезпечення прозорості та фінансової безпеки суб'єктів підприємництва в умовах трансформації економічного середовища.

Метою вивчення вибіркового освітнього компонента є формування у здобувачів системи теоретичних знань та прикладних умінь щодо ідентифікації, попередження та нейтралізації тіньових процесів у діяльності підприємства, а також набуття компетентностей, необхідних для забезпечення прозорості бізнесу та дотримання норм чинного законодавства.

Завдання навчального компонента полягають у формуванні у здобувачів цілісного розуміння механізмів функціонування тіньової економіки та набутті ними практичних навичок щодо виявлення, оцінки й нейтралізації загроз, пов'язаних із приховуванням доходів. Курс спрямований на опанування інструментарію фінансового моніторингу, розробку стратегій легалізації бізнес-процесів та впровадження систем внутрішнього контролю для забезпечення економічної безпеки і підвищення інвестиційної привабливості підприємства.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач освіти повинен:

знати:

- сутність, структуру та класифікацію видів тіньової економічної діяльності на макро- та мікрорівнях;
- основні схеми ухилення від сплати податків та приховування реальних результатів господарської діяльності;
- нормативно-правову базу України та міжнародні стандарти у сфері протидії відмиванню коштів (AML) і фінансового моніторингу;
- методичні підходи до діагностики рівня тінізації підприємства та індикатори фінансової безпеки;
- відмінності між законною податковою оптимізацією та нелегальним ухиленням від оподаткування;
- наслідки тіньової діяльності для репутації, вартості бізнесу та його відносин зі стейкхолдерами;
- сучасні інструменти комплаєнс-контролю та механізми детінізації розрахунків і трудових відносин.

вміти:

- ідентифікувати ознаки тіньової діяльності у фінансовій звітності та господарських операціях підприємства;
- проводити оцінку ризиків співпраці з контрагентами, використовуючи відкриті державні реєстри та аналітичні системи;

- розраховувати податкове навантаження та обґрунтовувати економічну доцільність переходу бізнесу в легальне поле;
- розробляти внутрішні політики та процедури фінансового моніторингу для мінімізації ризиків шахрайства;
- формувати систему заходів щодо легалізації трудових відносин та «відбілювання» фонду оплати праці;
- приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо забезпечення фінансової прозорості та економічної безпеки підприємства в умовах невизначеності

Пререквізити. Вивчення дисципліни базується на знаннях, отриманих під час опанування таких обов'язкових компонентів: «Правознавство», «Економічна теорія», «Макроекономіка», «Менеджмент», «Фінанси, гроші та кредит» та «Цифрові технології в управлінні».

Постреквізити. Результати вивчення освітнього компонента використовуються здобувачами під час вивчення дисциплін восьмого семестру: «Основи проектного менеджменту» та «Стратегічне управління підприємством». Набуті знання є основою для проходження переддипломної практики та підготовки кваліфікаційної роботи бакалавра в частині аналізу економічної безпеки підприємства, оцінки регуляторних ризиків та обґрунтування легальних схем оптимізації бізнес-процесів.

Зміст навчальної дисципліни

№	Назва теми	Методи навчання/методи оцінювання
Тема 1	Тіньова економіка: сутність, причини та наслідки для бізнесу	Методи навчання: - Освітній процес передбачає поєднання лекцій (оглядових, проблемних, лекцій-візуалізацій) та практичних занять у формі семінарів-дискусій. - Для формування прикладних навичок широко використовуються інтерактивні методи: розбір реальних бізнес-кейсів (case study), мозковий штурм, робота в малих групах та виконання аналітичних проєктів під час самостійної роботи. Методи оцінювання Оцінювання здійснюється за накопичувальною системою і включає: - поточний контроль: усне опитування, експрес-тестування, розв’язання ситуаційних задач та захист індивідуальних завдань; - модульний контроль: письмова модульна контрольна робота (МКР) після завершення змістових блоків; - підсумковий контроль (письмова робота з теоретичними та практичними завданнями).
Тема 2	Нормативно-правове забезпечення детінізації в Україні	
Тема 3	Типологія схем мінімізації податків та ухилення від оподаткування	
Тема 4	Система фінансового моніторингу як інструмент детінізації	
Тема 5	Методи діагностики та оцінки рівня тінізації підприємства	
Тема 6	Детінізація трудових відносин та оплати праці	
Тема 7	Легалізація грошового обігу та розрахункових операцій	
Тема 8	Зовнішньоекономічна діяльність: трансфертне ціноутворення та деофшоризація	
Тема 9	Комплаєнс-контроль та внутрішня система економічної безпеки	
Тема 10	Стратегія виходу з «тіні» та переваги легального бізнесу	
Модульна контрольна робота		
Форма контролю залік		

Технічне обладнання та програмне забезпечення

Матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу передбачає використання спеціалізованих навчальних аудиторій та бібліотечних фондів. Для візуалізації навчального матеріалу під час лекційних та семінарських занять застосовується мультимедійне обладнання (проектор, комп'ютер). Виконання практичних завдань та поглиблене вивчення окремих тем забезпечується доступом до мережі Інтернет через безкоштовне Wi-Fi покриття.

Форми та методи контролю

Система оцінювання знань здобувачів включає поточний та підсумковий (семестровий) контроль.

Поточне оцінювання здійснюється систематично під час практичних і семінарських занять з метою перевірки рівня засвоєння теоретичних основ, сформованості навичок діагностики та прогнозування, а також уміння застосовувати спеціалізоване програмне забезпечення для моделювання й аналізу даних.

Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю.

Участь студентів у навчальному процесі реалізується через усні виступи, презентації аналітичних досліджень, доповіді за результатами розбору кейсів, а також активне залучення до фахових дискусій та мозкових штурмів. Письмова складова роботи охоплює виконання контрольних і тестових завдань, підготовку аналітичних записок, рефератів та конспектів за матеріалами лекцій і самостійного опрацювання.

Методи поточного контролю.

Методичний інструментарій контролю поєднує усні форми (опитування, співбесіди) та письмові види робіт (звіти, розрахункові завдання, побудова моделей). Оцінювання також базується на спостереженні за активністю здобувачів під час вирішення проблемних ситуацій, перевірці результатів презентації індивідуальних проєктів та проведенні тестування з відкритими й закритими типами завдань.

Система оцінювання та вимоги.

Таблиця розподілу балів, які отримують здобувачі вищої освіти*

Теми	Поточний контроль знань						Підсумковий контроль		Загальна кількість балів
	Семінар 1 (Тема 1,2)	Семінар 2 (Тема 3,4)	Семінар 3 (Тема 5)	Семінар 4 (Тема 6,7)	Семінар 5 (Тема 8,9)	Семінар 6 (Тема 10)	Модульна контрольна робота	Залік**	
Робота на семінарському занятті	6	6	6	6	6	6	20	20*	100
Самостійна робота	4	4	4	4	4	4			

*Таблиця містить інформацію про максимальні бали за кожен вид навчальної роботи здобувача вищої освіти.

Критерії та порядок оцінювання

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів здійснюється відповідно до чинного Положення про оцінювання у закладі вищої освіти.

Модульний контроль проводиться на завершальному занятті кожного змістового блоку у формі письмового тестування.

При оцінюванні модульного тесту враховуються обсяг і правильність виконання завдань:

- оцінка «відмінно» (А) виставляється за правильне виконання всіх завдань (або більше 90% всіх завдань);
- оцінка «добре» (В) виставляється за виконання 80% всіх завдань;
- оцінка «добре» (С) виставляється за виконання 70% всіх завдань;
- оцінка «задовільно» (D) виставляється за правильне виконання 60% запропонованих завдань;
- оцінка «задовільно» (Е) виставляється, якщо правильно виконано більше 50% запропонованих завдань;
- оцінка «незадовільно» (FX) виставляється, якщо виконано менше 50% завдань.
- Неявка на модульний тест - 0 балів.

Вищезазначені оцінки перетворюються на рейтингові бали таким чином:

«А» - 18-20 балів;

«В» - 16-17 балів;

«С» - 14-15 балів;

«D» - 12-13 балів.

«Е» - 10-11 балів;

«FX» - менше 10 балів.

Підсумкова семестрове оцінювання з дисципліни «Детінізація діяльності підприємства» є обов'язковою формою оцінювання результатів навчання студентів. Воно проводиться у терміни, визначені навчальним планом, і охоплює обсяг матеріалу, визначений програмою курсу.

Підсумкове оцінювання проводиться у формі тесту. До семестрового оцінювання допускається студент, який виконав усі необхідні роботи.

Підсумкова оцінка виставляється на основі результатів навчання студента протягом семестру. Оцінка студента складається з балів, накопичених за результатами поточного оцінювання, та заохочувальних балів.

Студенти, які виконали всі необхідні завдання і отримали оцінку 60 балів або вище, отримують оцінку, що відповідає отриманій оцінці, без додаткового тестування.

Для студентів, які виконали всі необхідні завдання, але отримали оцінку нижче 60 балів, а також для тих, хто бажає поліпшити свій бал (результат), викладач проводить підсумкову роботу у формі тесту під час останнього запланованого заняття з дисципліни в навчальному семестрі.

Оцінювання додаткових (індивідуальних) видів навчальної діяльності. До додаткових (індивідуальних) видів навчальної діяльності відносять участь здобувачів у роботі наукових конференцій, наукових гуртків здобувачів і проблемних груп, підготовці публікацій, участь у Всеукраїнських олімпіадах і конкурсах та

Міжнародних конкурсах тощо понад обсяги завдань, які встановлені відповідною робочою програмою навчальної дисципліни.

За рішенням кафедри здобувачам освіти, які брали участь у науково-дослідній роботі та виконували певні види додаткових (індивідуальних) видів навчальної діяльності, можуть присуджуватися заохочувальні (бонусні) бали за визначену освітню компоненту.

Оцінка самостійної роботи

Загальна кількість балів, отриманих студентом за виконання самостійної роботи, є одним із складових академічної успішності з дисципліни. Самостійна робота з кожної теми, відповідно до програми курсу, оцінюється в діапазоні від 0 до 4 балів за допомогою стандартизованих та узагальнених критеріїв оцінювання знань.

Шкала оцінювання виконання самостійної роботи (індивідуальних завдань) критерії оцінювання.

Максимально можлива оцінка самостійної роботи (індивідуальні завдання)	Рівень виконання			
	Відмінно	Добре	Задовільно	Незадовільно
4	4	3	2	0-1

Форми оцінювання включають: поточне оцінювання практичної роботи; поточне оцінювання засвоєння знань на основі усних відповідей, доповідей, презентацій та інших форм участі під час практичних (семінарських) занять; індивідуальні або групові проекти, що вимагають розвитку практичних навичок і компетентностей (опціональний формат); вирішення ситуаційних завдань; підготовка резюме з самостійно вивчених тем; тестування; підготовка проектів статей, тез конференцій та інших публікацій; інші форми, що забезпечують всебічне засвоєння навчальної програми та сприяють поступовому розвитку навичок для ефективної самостійної професійної (практичної, наукової та теоретичної) діяльності на високому рівні.

Для оцінювання результатів навчання здобувача вищої освіти впродовж семестру застосовується 100-бальна, національна та шкала ЄКТС оцінювання

Шкала підсумкового оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
82 – 89	B	добре	
75 – 81	C		
68 – 74	D	задовільно	
60 – 67	E		
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

Політика курсу

Успішне опанування освітнього компонента «Детінізація діяльності підприємства» вимагає від здобувачів освіти високої самодисципліни та відповідального ставлення до навчального процесу. Обов'язковими умовами є регулярне відвідування лекційних і практичних занять, активна участь в аудиторній роботі, а також своєчасне і якісне виконання всіх видів самостійних та контрольних завдань, передбачених програмою. У разі пропуску занять або отримання незадовільних результатів студент зобов'язаний ліквідувати академічну заборгованість шляхом відпрацювання відповідних тем.

Невіддільною складовою навчання є суворе дотримання норм академічної етики та культури поведінки. Освітній процес базується на принципах академічної доброчесності, що передбачає виключно самостійне виконання всіх письмових робіт, доповідей та презентацій. Будь-які запозичення думок чи текстів інших авторів мають супроводжуватися коректними посиланнями на першоджерела. У межах курсу неприпустимими є будь-які прояви академічної недоброчесності, зокрема плагіат, самоплагіат, фабрикація та фальсифікація даних, списування, обман, хабарництво чи необ'єктивне оцінювання.

Рекомендовані джерела інформації

Основна література

1. Іщенко А. В., Волошенко К. В. Сучасні практики імплементації методів детінізації національних економік. *Міжнародна економічна політика*. 2023. № 1 (38). С. 117–142. DOI: <https://doi.org/10.33111/iep.2023.38.06>.
2. Павленко Н. В., Виганяйло С. М., Пилипенко Н. М. Детінізація економіки України як чинник економічного зростання. *Економіка та держава*. 2021. № 7. С. 21-28.
3. Рижкова А. Стратегічні напрямки детінізації економіки України в контексті зміцнення фінансової безпеки держави. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2023. № 2 (70). С. 38–43. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2022-70-38-43>
4. Тютюник І. В. Детінізація національної економіки на основі управління податковими розривами : дис. ... д-ра екон. наук. Суми, 2020.
5. Шеїн О. Ю. Бюджетна політика детінізації економіки. Соціальний розвиток: економіко-правові проблеми. 2025. № 4. DOI: <https://doi.org/10.70651/3083-6018/2025.4.08>.
6. Озюменко Є. Ю. Правове забезпечення детінізації економіки: досвід країн ЄС. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 4. С. 209–215. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.04.34>.
7. Тінізація економіки та інтелектуальної економіки як загроза національній безпеці країни та їх детінізація: монографія / О. Б. Бутнік-Сіверський, О. П. Петренко / за наук. редакцією д.е.н., проф. Бутнік-Сіверського О. Б. 2020. 108 с. URL: http://ndiiv.org.ua/Files2/vydannia_2020/shadow_intellect_econom.pdf

Допоміжна література:

1. Войцехівська С. Детінізація економіки як запорука фінансової безпеки держави. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 56. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-7>.

2. Ємельяненко Л. М., Заболотна С. І. Систематизація механізмів та інструментів державної політики детінізації економіки України. *Економічний простір*. 2023. № 185. С. 124–131. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/185-22>.
3. Зеленський М. С. Поняття механізму та сутності тіньової економіки в агропромисловому виробництві. *Регіональна економіка*. 2023. №2(108). С. 93–103. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2023-2-10>
4. Кіржецька М., Кіржецький Ю. Діджиталізація економічних процесів як напрям детінізації економіки України. *Галицький економічний вісник*. 2020. № 1 (62). С. 123–129. URL: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/62/790.pdf>.
5. Мошенець О. В. Детінізація економічних відносин: сутність та управління. *Право та державне управління*. 2019. № 4. С. 328–332. DOI: <https://doi.org/10.32840/pdu.2019.4.50>.
6. Озюменко Є. Ю. Господарсько-правові засоби детінізації економіки та правове регулювання протидії ухиленню від оподаткування як елемент детінізації економіки. *Академічні візії*. 2025. Вип. 41. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15185182>
7. Тарасенко О., Перетятко В. Детінізація економіки як спосіб збільшення податкових надходжень до бюджету. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 25. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-75>.

Електронні ресурси

1. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index> (база нормативно-правових актів).
2. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua> (статистичні дані про діяльність суб'єктів господарювання).
3. Міністерство економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua> (державна політика у сфері підприємництва, аналітика).
4. Дія.Бізнес. Національна онлайн-платформа для підприємців. URL: <https://business.diia.gov.ua> (кейси, консультації, шаблони документів).
5. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua> (макроекономічні показники: інфляція, облікова ставка, курс валют).
6. Офіс з розвитку підприємництва та експорту. URL: <https://epo.org.ua> (аналітика ринків, можливості для експорту).